

УДК 330.34(477):330.15

ЦИРКУЛЯРНА ЕКОНОМІКА ЯК НАПРЯМ МОДЕРНІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Цицилін А.О.

e-mail: artem.tsytsylin@nure.ua

Науковий керівник – к.е.н., доц. Довгопол Н.В.

Харківський національний університет радіоелектроніки, каф. ЕК,
м. Харків, Україна

The thesis examines the essence of the circular economy as an important direction of transformation of the traditional model of господарювання. Attention is focused on the shift from the linear model of resource use to a system based on the principles of reuse, recycling, recovery, and extension of the product life cycle. The main advantages of the circular economy at the level of enterprises, society, and the state are outlined, as well as the key challenges related to its implementation. Particular emphasis is placed on the relevance of circular approaches for Ukraine in the context of economic modernization, resource efficiency, and long-term sustainable development.

Виснаження природних ресурсів, зростання обсягів відходів та посилення екологічного навантаження зумовлюють потребу в переосмисленні традиційних підходів до виробництва і споживання. Лінійна модель господарювання, що ґрунтується на послідовності «вилучення ресурсів – виробництво – споживання – утилізація», тривалий час забезпечувала економічне зростання, однак її можливості поступово вичерпуються. Такий підхід супроводжується значними втратами матеріалів, зростанням залежності від первинної сировини та накопиченням відходів, що посилює суперечність між економічними потребами суспільства і здатністю природного середовища до відновлення.

За цих умов особливого значення набуває циркулярна економіка як модель господарювання, орієнтована на збереження ресурсів у використанні якомога довше, продовження життєвого циклу продукції, повторне використання матеріалів, їх відновлення та переробку. Її сутність полягає не лише у зменшенні кількості відходів, а й у зміні логіки економічної діяльності, за якої відходи розглядаються як потенційний ресурс для нового виробничого циклу. Такий підхід дає змогу зменшити ресурсомісткість економіки, скоротити екологічні втрати та підвищити ефективність використання наявного матеріального потенціалу.

Формування уявлень про циркулярну економіку пов'язане з поступовим усвідомленням обмеженості природних ресурсів і необхідності замкнених циклів їх використання. Ідеї, близькі до сучасного розуміння циркулярності, почали активно розвиватися ще у другій половині ХХ століття. Надалі вони доповнювалися підходами промислової екології, ресурсозбереження, рециклінгу, економічного симбіозу, екоефективності та

сталого розвитку. У результаті циркулярна економіка перетворилася з окремої наукової ідеї на ширшу концепцію, а згодом і на практичну модель організації господарських процесів [1].

Поступове поширення циркулярного підходу зумовило зміну поглядів на саме виробництво. Якщо в межах лінійної моделі основний акцент робився на зростанні обсягів випуску продукції, то циркулярна модель орієнтує на збереження її цінності протягом максимально тривалого часу. Це означає, що вже на етапі проектування мають враховуватися можливості ремонту, модернізації, повторного використання окремих компонентів і подальшої переробки. У такому разі економічний результат досягається не за рахунок постійного збільшення споживання первинної сировини, а через раціональніше використання того, що вже залучено в господарський обіг.

Переваги циркулярної економіки охоплюють кілька рівнів. Для підприємств її впровадження означає скорочення матеріальних витрат, зменшення залежності від нестабільних ринків сировини, підвищення ефективності виробничих процесів і розширення можливостей для інновацій. Для споживачів це пов'язано з поширенням більш довговічної, функціональної та ремонтпридатної продукції. Для держави та суспільства загалом розвиток циркулярних підходів створює передумови для скорочення екологічного навантаження, зниження обсягів захоронення відходів, розвитку нових видів діяльності та формування стійкішої економічної системи.

Значення циркулярної економіки особливо зростає для країн, які потребують структурного оновлення господарства та підвищення ресурсної ефективності. Для України цей напрям має не лише екологічне, а й виразне економічне значення. Раціональніше використання сировини, скорочення виробничих витрат, розвиток переробки, повторного використання матеріалів і впровадження інноваційних технологій можуть стати важливими передумовами підвищення конкурентоспроможності національної економіки. Крім того, орієнтація на циркулярні принципи узгоджується з потребою модернізації виробничої бази, оновлення інфраструктури та поступового наближення до європейських підходів у сфері екологічної та економічної політики.

Запровадження циркулярної економіки потребує комплексних змін. Одним із основних напрямів є переорієнтація виробництва на екодизайн, за якого ще на етапі створення продукції передбачається можливість її тривалішого використання, ремонту, оновлення, розбирання та подальшої переробки. Не менш важливим є розвиток системи збору, сортування та переробки відходів, а також формування ринку вторинної сировини. Вагоме значення мають фінансова підтримка нових технологій, стимулювання інвестицій у ресурсощадні рішення, удосконалення нормативно-правового середовища та розширення екологічної освіти.

Окрему роль у переході до циркулярної моделі відіграє зміна споживчої поведінки. Ефективність циркулярної економіки визначається не лише технологічними або управлінськими рішеннями, а й готовністю суспільства відмовлятися від надмірного споживання, підтримувати повторне використання речей, сортування відходів і відповідальне ставлення до ресурсів. Саме тому поширення екологічної культури, інформаційна підтримка та формування нових моделей повсякденної поведінки є важливими складовими цього переходу [2].

Запровадження циркулярної економіки пов'язане і з певними труднощами. Серед них слід виокремити недостатній рівень розвитку переробної інфраструктури, обмеженість фінансових ресурсів, інерційність виробничих систем, слабку інтеграцію екологічних підходів у стратегії підприємств та недостатню координацію між державою, бізнесом і суспільством. У багатьох випадках стримувальним чинником виступає орієнтація на короткостроковий економічний результат, тоді як циркулярні рішення потребують довшого горизонту планування і системного управлінського підходу.

Попри це, циркулярна економіка формує реальні можливості для оновлення моделі господарювання. Вона поєднує економічну доцільність із ресурсозбереженням, сприяє появі нових бізнес-моделей, розширює сферу інновацій і створює підґрунтя для довгострокової стійкості економічної системи. Її розвиток дає змогу перейти від практики постійного виснаження ресурсів до раціональнішої організації матеріальних потоків, у межах якої зберігається цінність продукції, матеріалів і сировини.

Отже, циркулярна економіка є важливим напрямом трансформації моделі господарювання, що ґрунтується на принципах ресурсозбереження, мінімізації відходів, повторного використання матеріалів і продовження життєвого циклу продукції. Її впровадження сприяє підвищенню ефективності виробництва, зменшенню екологічних втрат і зміцненню економічної стійкості. Для України розвиток циркулярних підходів має стати складовою структурної модернізації та інноваційного оновлення економіки, що створює передумови для більш збалансованого і результативного розвитку.

Список використаних джерел

1. Черевко Г. Циркулярна економіка: еволюція поняття. *Аграрна економіка*. 2022. Т. 15. № 3-4. С. 51-58. DOI: <https://doi.org/10.31734/agrarecon2022.03-04.051>.
2. Артемов В., Бахчеван Е., Бочко О. Циркулярна економіка – виклик сучасності. *Економіка та суспільство*. 2023. Вип. 58. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-58-17>